

11. matrica

A párizsi Arsenal könyvtárában egy igen érdekes címergyűjteményt őriznek, mely az aranygyapjas rend legelső lovagjainak és az európai fejedelmeknek lovagi öltözékeiről tartalmaz szép kivitelű színes képeket, az egyes országok nevezetesebb főúri családjainak címereivel egyetemben. Tartalma címertani szempontból igen érdekes. E lovas alakok ábrázolásának nincsen egyéni jellege, nem a személyt magát, hanem annak lovagi öltözetét és jelvényeit kívánják — mintegy mintabábon alkalmazva — bemutatni. Az alakok ennél fogva teljesen egyformák, a lovak pedig egészen eltűnnek az őket borító csótár alatt, úgy, hogy néhány esetben lábaik teljesen hiányoznak. A valóban pazar fényű munka ismertetése alkalmat nyújt nekünk, hogy annak egy reánk nézve igen becses darabját, a magyar király címeres tornaöltözetének képét hú színnyomatban mutassuk be nemcsak a címertan barátainak. A kép, mely alatt XV. századi kézírással Honguerye olvasható, a magyar királyt lóháton, tetőtől talpig vaspáncélban ábrázolja, koronás csórsisakkal, öt lemezlevélből álló alsópáncéllal, a lábain lengyel vascipőkkel, vaskesztyűkbe bújít két kezében egy-

szérű, rövid egyenes kardot emelve maga elé. A vaspáncél fölött a lovag dalmatikaszzerű, kék bélesű ujjasköpenyt visel, amely az alsópáncélra csatolt rövid előkötővel és a csótárral együtt fehérrel és vörössel négyszer van csíkolva, és ekként a magyar címer ismert főmotívumát — az árpád-sávot — viseli magán. A sisak drágakövekkel ékes, háromszirmú aranykoronájából pedig oromdíszt gyanánt struccmadár felsőteste emelkedik ki, két strucc toll között, csőrében vaspatkóval. Magyarország királyának heraldikai attribútumaival az élő címertan érdekes példányként először találkozunk ilyen ábrázolásban. Mint fentebb említettük, az Armorial lovaképei teljes híján vannak minden individuális jellegnek, s ekként e képet is általában a magyar király ideális képének, s nem egy bizonyos magyar király ábrázolásának kell tekintenünk. Más kérdés, hogy királyaink tényleg viselték-e ezt az öltönyt. A XV. század elejére való páncélzat mellett a köpeny és az öltözet többi darabjainak azt a címermotívumot alkalmazza a szerző, amely már ekkor rég megszűnt a magyar király címerének kizárólagos alakjaként szerepelni. A vörös-fehér csíkok ebben az időben már a kettős keresztrel és az uralkodó ház címerével vagy egyéb jelvényével együttesen képezték az ország és király címerét. A sisakdísz patkót rágó strucca pedig, mint az Anjou-ház kizárólagos jelvénye, a magyar király képénél a XV. században sem a magyar címerben, sem másutt nem szerepelt. Megemlítjük még, hogy a díszkiadás 500 példányban készült, és hazánkban a budapesti egyetemi könyvtár az egyetlen, mely megkapta, és a hazai címertan művelői részére hozzáférhetővé tette.

Pest

szabad királyi város címere

Fajta: város címer

Azon jelvények, amelyeket ma, mint a városok címereit ismerünk, kezdetben csak pecsétjeiken voltak használatban, azaz Buda, Pest és Óbuda, az 1873 előtt önálló életet élt városok, évszázadok óta használtak címert és pecsétet. Buda és Pest már a XIII. században, a tatárjárás után kiváltságlevelet kapott az uralkodótól, IV. Bélától. Valószínűleg már ekkor rendelkeztek saját pecséttel, amely később átkerült címerükre. 1533-ban a budai polgárok I. (Szapolyai) János királytól kapott nemesítő oklevele utal arra, hogy a városnak már korábban is volt címere – s ha Budának volt, akkor volt Pestnek és a királynék hajdani városának, Óbudának is. 1541-ben Budával együtt Pestet is megszállták a török seregek, amelynek XV. századból származó címerképét ugyancsak pecsétről ismerjük: egytornyú egykapus vár. A vár tornya a török időben egy turbánt kapott, ekként is kifejezve, hogy idegen uralom alatt áll. Az ország a mintegy száz-

12. matrica

ötven éves (1541-1686) török uralom után sem nyerte vissza függetlenségét. Így Pest kiváltságait a Habsburg-uralkodótól nyerte el újra 1703-ban. A kiváltságlevéllel címert és pecsétet is kapott. Pest városa címertartóként megkapta a két griff-madarat. E címert használták 1873-ig, Buda, Pest, Óbuda egyesüléséig.

Beövey család

címere

Fajta: család címer

Szabolcs megye egyik ősi családjának – mely nevét az ottani Lövőről írja – címerét mutatjuk be. A család a címeres levelét V. László királytól 1453. május 3-án nyerte. Az oklevél szövegében feltűnő, hogy a család tagjai már nemesi rangon lévőknek mondatnak, az adományozás tehát nemesítéssel nem járt. A címer a következő: kék mezőben szarvaival fölfelé fordult sárga félhold, hajlásában három (2, 1) hatágú sárga csillag, melyek ágaikkal a félholdat érintik, a félhold alatt egy hasonló csillag. Sisakdísz: a pajzsbeli félhold, két csúcsán egy-egy szárára állított nyolcágú sárga csillag, a félhold öblében egy hatágú sárga csillag. Takaró: kék-sárga. Maga a címer azon ritkábbak közé tartozik, melyeken fém nincs alkalmazva; a festő az arany helyett mindenütt sárga színt használt, sőt még a címer sisakját is ércszín helyett szürkével festette. Az arányokat illetőleg címerünk ellen kifogást alig emelhetünk. A pajzs alakja kissé kikanyarított baloldallal közeledik a tárcsa formához, a csillagok nem szabályos hat- illetve nyolcszögűek s különösen a pajzsbelieken a gyors, hevenyészett rajzolás szembeötlő. Igen sikerült ezeknek alkalmazása a sisakdísz-

13. matrica

ben. A festő azáltal, hogy két csillagot a félhold szarvaiba tűzött, a harmadikat pedig a félhold öblében helyezte el, elkerülte lebegő sisakdíszek alkalmazását, ami ellen magyar címereink nem egyszerűen vétenek. A sisaktakaró tagozása lombszerű, mindenfélé túlterhelés nélkül; a lomboatok színezése értelemmel készült; a takaró ebben a korban még nem vált egyszerű díszítéssé. Érdekes, hogy a sisakdísz egyenesen a sisaktakaróra alkalmaztatott, minden összekötő korona, párna vagy fonadék nélkül.